

Gabonásvermek Jászberényben

A jászberényi Főtér kő- és aszfaltburkolatán járókelők közül kevesen sejtik, hogy a kövezet alatt a város múltbeli történetének, népi életének számos tárgyi hagyatéka rejtőzik, és kerül napvilágra még napjainkban is.

Az elmúlt év nyarán a posta műszaki osztálya kábelfektetési munkálatokat végzett, amelynek során az utca vonalával párhuzamosan, a járda szélén, a házsortól mintegy 4 méternyire hosszú, mély árkot ástak. A jelenlegi kerámia üzlet (a régi Pannónia szálló) épülete előtt az árokban több helyen üreges beomlások keletkeztek. A jelenségről a munkálatokat irányító postaalkalmazott azonnal értesítette a Jász Múzeumot. Rövid tájékozódás alapján megállapíthattam, hogy régi gabonás vermek

szájüregnyílásaira bukkantunk. A kör alakú nyílás teljes kibontása után kötél és hosszú létra segítségével leereszkedtem a verem mélyére, és ott zseblámpa- és gyertyavilágítás mellett volt alkalmam a szükséges méréseket elvégezni és megfigyeléseimet rögzíteni.

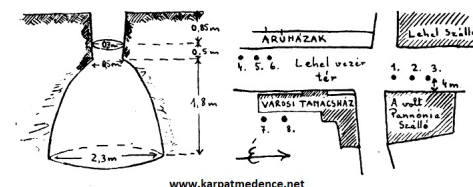
A viszonylag szűk, lefelé tölcsérszerűen keskenyedő üregnyíláson áthaladva, hirtelen kiszélesedő, homorú oldalú, kör alaprajzú, tágas tér következik, amelynek alakja hatalmas méhkashoz hasonlít. Ez tehát a verem, amelynek vízszintes alsó talaját feltűnően száraz homok alkotja, oldalán pedig égetés, vagy füstölés nyomai találhatók. Itt ott üszkös, füstös, erősen oxidálódott növényi maradványok: szalmatörmelék és gabonaszemek is fellelhetők a verem belsejében. Az egyik veremről készített mérési adataimat vázlatos rajz szemlélteti: (Megközelítőleg ilyen méretű a többi verem is).

Jászberényi népi adatközlőim szerint ezeket a vermeket kb. 200 évvel ezelőtt, de talán még jóval korábban készíthették. Régebben — 1890 körül — még a kórház körüli utcákban, a Szelei úton és a Réhely utcában „minden ház előtt ott vót a búzasverem”. Gabonát — főképpen búzát és rozsot — tároltak benne. Legtöbb család ilyen vermekben tartotta a fogyasztási szükségletén felüli, eladásra vagy ínség idejére tartalékolt gabonáját. Akinek kevés gabonája volt, és nem rendelkezett külön saját veremmel, az legtöbbször szomszédja vagy jó ismerőse vermében, azzal közösen tárolta gabonáját. A jászági parasztember saját maga ásta ezeket a vermeket kéziszerszámaival. Rendszerint a házak előtt az utak szélén foglaltak helyet a vermek. Olyan célzattal kerültek ide, hogy az ablakon keresztül tulajdonosaik szemmel tarthassák. A verem ásását rövidnyelű ásóval legtöbbször csupán egy ember végezhetette a helyszűke miatt. A kész vermet belülről kiégették, „kifüstölték”. Rendszerint „tőzegganajjal”

tűzeltek benne néha több napig is. E művelettel egyrészt a verem belsejének kiszárítását szándékoztak megoldani, másrészt pedig a tőzegganaj erős füstjével azokat a talajgombákat, baktériumokat és különböző élőlényeket — „férgemet” — akarták elpusztítani, amelyek esetleg a beraktározott gabona bomlását okozhatták volna. Az ilyen módon kiégetett, „kifüstölt” vermet azután kitakarították, majd pedig egyenletes rétegben hosszú zsupszalmával bélelték ki a belső oldalát és az alját. Az így előkészített verembe öntögették be ezután a gabonát a zsákokból, de volt rá eset, hogy zsákostól együtt engedték le. Utána a verem külső nyílását lefedték: szálfákat, „faderekakat” fektet-tek sűrűn egymás mellé a nyíláson keresztbe, majd ezt beborították szalmával, és vastag földréteget raktak rá. Így a verem bejáratát teljesen eltüntették, s nyugodtan lehetett felette járni. Jászberény Főterén az előzőekben említett munkálatok során összesen 6 gabonásvermet sikerült feltárni. Ezeknek elhelyezkedési rend-jét vázlat szemlélteti.

A gabonásvermekkel kapcsolatos adataink ez év nyarán ismét to-vább bővültek, amennyiben a városi tanácsháza udvari részének aláfa-lazásakor újabb 2 gabonásveremre bukkantunk (7 és 8-as számú). Az épület vonalával párhuzamosan egymás mellett mintegy 4 méternyire elhelyezkedő gabonásvermek itt újabb veremsor létezését engedik fel-tételezni, amelyek ezúttal a jelenleg meglevő épület mögött helyezked-hetnek el. Mivelhogy a tanácsháza építését megelőző időkből, 1839 előtti évekből képes ábrázolás a Főter ezen részéről nincs birtokunkban, ezek az adatok ilyen irányban is kiterjesztik érdeklődésünket, és tovább szövik kutatási témánk fonalát.

Végezetül külön köszönetét kell mondanom azoknak a földmunká

-soknak, akik felfedezésükről időben értesítették a múzeumot, s figyel-mességükkel lehetővé tették, hogy a fenti adatokat Jászberény történe-tének és néprajzának további kutatása számára rögzíthessem.

Megjelent a Múzeumi Levelek 4-ben, Szolnok, 1961. (Kaposvári Gyula szerk.)

Gabonásvermek Jászberényben

Írta: Tóth János

2021. március 25. csütörtök, 11:47 - Módosítás: 2021. április 08. csütörtök, 06:41

A Damjanich János Múzeum Könyvtárának engedélyével.